

5. Gurvich, M.A. (1975), "Structure and movement of legal relations in civil procedure", *Voprosy nauki sovetskoho hrazhdanskoho protsessualnogo prava. Trudy VYuZI*, Vol. 38, pp. 3-34.
6. Nikolenko, L.M. (2013), "Implementation of the basic principles of economic justice in revision of judicial decisions", *Journal of Kyiv University of Law*, no. 1, pp. 174-180.
7. Shershenevich, G.F. (2000), *Konkursnuy protsess* [Procedure for declaring bankruptcy], Statut, Moscow, Russia.

УДК 346.545 (477)

МЕЖИ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО ВТРУЧАННЯ В ПРОЦЕСИ КОНКУРЕНЦІЇ: КРИТЕРІЙ ВИЗНАЧЕННЯ

Корчак Н.М., к.ю.н., доцент

*Національна академія прокуратури України, вул. Мельникова, 81-б, м. Київ, Україна
nkorchak@mail.ru*

Досліджено роль держави в процесах забезпечення формування конкурентного середовища. Обґрунтовано, що безпосередньо межі державно-правового втручання повинні визначатися тими обов'язками, які бере на себе держава у сфері конкуренції, – підтримкою та її захистом. Зроблено висновок, що саме в такий спосіб держава бере на себе відповідальність за стан забезпечення ефективного функціонування економіки країни на основі розвитку конкурентних відносин, за запровадження добросовісних засад у конкуренції.

Ключові слова: конкуренція, державне регулювання, межа втручання, обов'язки держави, суспільний інтерес.

ГРАНИЦЫ ГОСУДАРСТВЕННО-ПРАВОВОГО ВМЕШАТЕЛЬСТВА В ПРОЦЕССЫ КОНКУРЕНЦИИ: КРИТЕРИЙ ОПРЕДЕЛЕНИЯ

Корчак Н.Н.

*Национальная академия прокуратуры Украины, ул. Мельникова, 81-б, г. Киев, Украина
nkorchak@mail.ru*

Исследована роль государства в процессах обеспечения формирования конкурентной среды. Обосновано, что непосредственно пределы государственно-правового вмешательства должны определяться теми обязанностями, которые берет на себя государство в сфере конкуренции, – поддержкой и ее защитой. Сделан вывод, что именно таким образом государство берет на себя ответственность за состояние обеспечения эффективного функционирования экономики страны на основе развития конкурентных отношений, за внедрение добросовестных принципов в конкуренции.

Ключевые слова: конкуренция, государственное регулирование, предел вмешательства, обязанности государства, общественный интерес.

SCOPES OF STATE LEGAL INTERFERENCE WITH PROCESSES OF COMPETITION: CRITERION OF DETERMINATION

Korchak N.N.

*National academy of prosecution of Ukraine, str. Melnikova, 81-b, Kyiv, Ukraine,
nkorchak@mail.ru*

The article examines the role of the state in the process of creating a competitive environment. It is proved that direct limits of state legal interference should be determined by the responsibilities of the state in the field of competition – support and protection. It is concluded that in this way the state takes responsibility to ensure the effective functioning of the economy through the development of a competitive relationship, to introduce the principles of good faith in the competition.

In modern society, the state must not only act as a guarantor of the protection of economic competition, but also be an active figure in its support. State support in the field of competition concerns its positive regulation, including measures to promote the development of a competitive environment. An effective competition in the markets determines the public interest, which requires legal protection.

The author offers to consider not competition, but the field of competition as a direct object of government regulation. Determining the scope of competition, it is necessary to consider: 1) the type of product market; 2) the conditions of the turnover of commodities in the market; 3) the structure of the commodity market; 4) the nature of market interaction of economic agents in order to gain a competitive advantage.

It seems wrong to equate the concept of “field of competition” and “economic industry”. It has been established that the limits of the scope of competition are directly dependent on the type of commodity market. However, the study of the structural conditions of competition in the economy as a whole does not preclude the use of sectoral approach to the determination of the structure of commodity markets.

As a social value, state support and protection in the field of competition serves not only as a criterion for determining the limits of state legal intervention, but also as an algorithm for meeting the needs of men and organizations for quality domestic product. The right to be a participant of fair competition at the same time is a means of state support and protection.

State legal intervention in the processes of competition should be seen as a form of protection of private and public interests in the conditions of market economy, as well as an element in the mechanism of realization of freedom of entrepreneurship. The level of such intervention should be determined by the objectives (social, economic, legal) of state regulation in the field of competition.

Key words: competition, government regulation, limit of intervention, duties of the state, public interest.

У будь-якій ринковій моделі виникає питання про роль держави в економіці, а також ступінь та інтенсивність втручання держави в ринкові процеси. Політика сприяння конкуренції й державне регулювання економічними процесами є важливою сферою для вітчизняної економіки. У вступній частині Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [13] зазначено, що єдиний шлях виходу України на траєкторію сталого розвитку – це рішучі та всеосяжні реформи, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності економіки. Тому не випадково, що саме з огляду на необхідність розуміння конкуренції як одного з основних засобів забезпечення сталого економічного зростання, покращення умов ефективного функціонування товарних ринків та вдосконалення механізму їх державного регулювання Кабінетом Міністрів України 19 вересня 2012 року було схвалено Концепцію загальнодержавної програми розвитку конкуренції на 2014-2024 роки [6].

Дослідження проблем розвитку механізмів державного (правового) регулювання й ролі конкуренції знайшло своє відображення в роботах як економістів, зокрема Р.А. Попова, В.С. Савчука, В.Г. Горника, З.М. Борисенко, Ю.Б. Росецької, А.В. Клименка, В.Д. Лагутіна, Н.О. Трегубець, Ю.О. Ульяновченка, так і юристів, зокрема О.В. Безуха, О.А. Беляневич, О.О. Бакалінської, С.С. Валітова, В.І. Єрмоєнко, О.Ф. Мельниченка, В.Д. Сагіра, О.Л. Чернелевської. Однак з огляду на те, що відносини конкуренції виникають одночасно з ринковими відносинами, а система ринкової економіки керується ринком, виникає потреба в новому осмисленні ролі й участі держави в забезпеченні ринкових перетворень.

Метою статті є здійснення теоретико-правового аналізу проблеми визначення межі державно-правового втручання в процеси конкуренції та обґрунтування необхідності закріплення за державою обов'язку щодо підтримки й захисту у сфері конкуренції.

Встановлення в ч.3 ст.42 Конституції України обов'язку держави бути гарантом захисту конкуренції в підприємницькій діяльності є яскравим прикладом закріплення на вищому законодавчому рівні позитивного зобов'язання держави перед суспільством у сфері господарювання. Оскільки держава відповідає перед людиною за свою діяльність, змістом такого обов'язку є запровадження системи організаційно-правових заходів протидії, обмеження чи усунення негативних економічних наслідків, які можуть виникнути за відсутності конкуренції, у межах прийнятих Верховною Радою України Закону України «Про захист економічної конкуренції» від 11 січня 2001 року, Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 7 червня 1996 року, Закону України «Про Антимонопольний комітет України» від 26 листопада 1993 року.

Конкуренція є одним з інститутів саморегуляції ринкового обігу та слугує основою механізму ринкової економіки. Оскільки конкуренції відводиться особливе місце в ринковій економіці, закономірно може виникнути питання про те, чи можливо досягти цілей розбудови в Україні конкурентоспроможної економіки лише шляхом гарантування захисту конкуренції. Вважаємо, що ні, оскільки сучасний стан розвитку українського суспільства потребує виходу за межі традиційних уявлень про державу як лише правового гаранта забезпечення економічної конкуренції.

Слід відзначити, що в моделі ринкової економіки вільної конкуренції, формування якої відбувалося в Західній Європі протягом XVIII – XIX ст., державі було відведено роль правового гаранта забезпечення свободи ринку та підприємництва [18, с. 48], а підприємницька діяльність розглядалася в контексті дії ринкового механізму саморегулювання [10, с. 287]. Однак у першій половині XX ст. визначення ринкової економіки переосмислюється в новій течії економічної думки – кейнсіанстві, у межах якого формулюються основні засади макроекономічної моделі ринкової економіки: ринок втрачає роль одноосібного регулятора економічної системи та стає об'єктом системного регулювання з боку держави (модель державно-регульованої економіки) [16, с. 195].

Синтезом гарантованих правовою державою свобод, свободи економічної діяльності й ідеалів соціальної держави, пов'язаних із соціальною захищеністю та соціальною справедливістю, стала концепція «соціального ринкового господарства» [2, с. 2]. Саме ця концепція слугує економічною основою розбудови сучасної української держави, що підтверджується положенням ч.4 ст.13 Конституції України.

Отже, є всі підстави стверджувати, що модель ринкової економіки та визначення ролі держави в економічній сфері прямо залежать від ступеня розвитку суспільства, у тому числі від тих соціальних цінностей, які в ньому сповідуються.

За справедливим зауваженням відомого економіста М.Е. Портера, успішною є політика уряду, що створює середовище, у якому компанії можуть досягати конкурентних переваг [14, с. 194-195]. А це означає, що держава повинна відійти від функції «нічного вартового», покладеної на неї ч.3 ст.42 Конституції України, та стати активним учасником економічного життя шляхом його регламентації й регуляції, у тому числі заохочувати зміни в ньому й стимулювати інновації. Сьогодні держава повинна використовувати такі важелі впливу, які активно допомагатимуть, а не заважатимуть розвитку ринкових відносин.

Досить влучною є теза про те, що стан конкуренції в економіці найтісніше пов'язаний із діяльністю держави [1, с. 3]. І як слушно зауважив академік Національної академії правових наук України О.Д. Крупчан, завданням публічно-правового регулювання економіки є саме забезпечення вільного ринку з реальною свободою підприємницької діяльності та запобігання монополізації економіки [8].

У контексті піднятої проблематики необхідно навести позиції тих авторів, які розглядають конкуренцію як об'єкт державного регулювання [17], із чим важко погодитися. Адже конкуренція є суто економічним явищем, яке важко піддати державному регулюванню. Водночас господарське життя не може підпорядковуватися стихійним ринковим силам, а має свідомо регулюватися. Головним завданням держави на сьогодні є забезпечення нової якості економічного зростання на основі зваженого регулювання й розвитку дієвих ринкових механізмів. Його виконання залежить від правильного визначення об'єкта державно-правового втручання: конкуренції чи сфери конкуренції.

З огляду на викладене пропонуємо безпосереднім об'єктом державного регулювання вважати не конкуренцію, а сферу конкуренції.

Ведучи мову про необхідність державної підтримки й захисту у сфері конкуренції, потрібно визначитися зі змістом категорії «сфера конкуренції». Незважаючи на поширеність застосування, її зміст не став предметом ґрунтовних досліджень.

Так, наприклад, сферою конкуренції (competitive scope) може позначатися галузь конкурентної боротьби компаній чи масштаби конкуренції [3, с. 668]. Професор економіки В.Д. Лагутін розглядає сферу економічної конкуренції в двох значеннях: 1) як сукупність відокремлених, проте взаємопов'язаних складових ринково-конкурентних відносин, що мають власні особливості розвитку й державного захисту, відповідне нормативно-правове забезпечення (вузьке значення); 2) як функціонуючі в цій сфері інституції й інститути, що відображають специфічні форми ринково-конкурентних відносин (широке значення) [9, с. 18].

Вважаємо, що така позиція обумовлюється введенням до переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста й магістра, спеціальності 8.03060106 «Управління у сфері економічної конкуренції» [5]. При цьому ми не можемо погодитися, що під час установа сфери конкуренції В.Д. Лагутін за основу бере ринково-конкурентні відносини (їх складові елементи й відповідне нормативно-правове забезпечення). Звісно, для визначення механізму державного регулювання в певній сфері необхідно розглянути характеристики суспільних відносин, у яких реалізується владний вплив держави. Сферою конкуренції охоплюються ринково-конкурентні відносини, однак вона не може ототожнюватися з ними.

Домінуючою ознакою під час установа сфери конкуренції слід вважати товарний ринок. Підтвердженням такої позиції є визначення ринку товару (товарного ринку), яке надано в ст.1 Закону України «Про захист економічної конкуренції»: сфера обороту товару (взаємозамінних товарів), на якій протягом певного часу й у межах певної території є попит і пропозиція. Саме в межах товарного ринку відбувається взаємодія ринкових агентів. А оскільки сфера конкуренції не є певним сталим явищем, її межі прямо залежать від виду товарного ринку.

Наприклад, сферою банківської конкуренції є банківський ринок, який може бути сегментованим на ринок засобів виробництва та виробничих послуг, ринок споживання та споживчих послуг, ринок послуг, ринок інтелектуально-інформаційного продукту тощо. Відправною точкою визначення сфери

конкуренції є встановлення приналежності до товарної категорії. Зокрема, під час позиціонування торгової марки потрібно визначити товари чи групу товарів, з якими вона конкурує та які є близькими їй заміниками. Детермінуючим фактором визначення сфери конкуренції може стати рішення про вибір цільових ринків. У свою чергу рішення обслуговувати той чи інший тип споживачів нерідко визначає характер конкуренції. Тому визначення сфери конкуренції іноді потребує розуміння поведінки споживачів. Наприклад, у Великобританії Автомобільна асоціація поряд із поліцією, пожежною та швидкою допомогою позиціонує себе як четверта «аварійна служба».

Задля оцінки умов і перспектив розвитку конкуренції, обґрунтування доцільності державного втручання в процес формування конкурентного середовища, визначення напрямів і розроблення заходів такого втручання вважаємо за доцільне під час встановлення сфери конкуренції застосовувати галузевий підхід до визначення структури товарних ринків України. Наприклад, галузева група «ринки» має такі різновиди: природних монополій, комунальних послуг, продукції фондосмних галузей (металургія, хімія, нафтохімія, машинобудування та металообробка), послуг, пов'язаних із давальницькими й розподільчими схемами, тощо.

При цьому варто вказати на неприпустимість ототожнення понять «сфера конкуренції» та «галузь народного господарства». У ст.260 Господарського кодексу України та статистичних класифікаціях термін «галузь» визначено як сукупність усіх виробничих одиниць, які здійснюють переважно однакові чи подібні види економічної діяльності. Зазвичай ним позначаються узагальнені угруповання видів економічної діяльності на рівні секцій КВЕД. Основний принцип КВЕД полягає в об'єднанні підприємств, які виробляють подібні товари чи послуги або використовують подібні процеси для створення товарів чи послуг (тобто сировину, виробничий процес, методи чи технології), у групи [12].

Окрім того, під час здійснення правової оцінки наслідків ринкового змагання, згідно зі ст.1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» (визначення терміна «економічна конкуренція (конкуренція)), до уваги також береться можливість впливу суб'єкта господарювання на умови обороту товарів, що в підсумку призводить чи може призвести до недопущення, усунення або обмеження конкуренції на всьому чи в певній частині товарного ринку. При цьому категорії «умови обороту товарів» та «умови реалізації товарів» не є тотожними, оскільки як конкуренція, так і ринок не обмежуються лише реалізацією товару, а охоплюють інші допоміжні й посередницькі операції.

Вважаємо, що під час встановлення сфери конкуренції слід враховувати такі особливості: 1) вид товарного ринку, який є водночас економіко-правовим засобом визначення її меж (сфера обороту взаємозамінних товарів); 2) умови обороту товарів на ринку (стан конкурентного середовища); 3) структуру товарного ринку (сукупність кількісних і якісних показників стану конкуренції); 4) характер ринкової взаємодії суб'єктів господарювання задля здобуття конкурентних переваг (змагання, природна монополія). Сфера конкуренції може розширюватися чи звужуватися з причини особливостей товарних ринків як сфери обороту взаємозамінних товарів.

Слід зазначити, що ареною конкурентної боротьби є всі сфери суспільного виробництва. Традиційно під ними розуміють сферу виробництва, сфери розподілу та обігу [11, с. 401]. Сферою конкурентної боротьби є також різні підсистеми цілісної економічної системи. Наприклад, у межах продуктивних сил боротьба ведеться за джерела сировини й електроенергії, а отже, у сфері постачання та збуту.

За результатами проведеного дослідження пропонуємо власну дефініцію сфери конкуренції: та частина сфери суспільного виробництва в межах товарних ринків (сектор економіки), у якій відбувається взаємодія, у тому числі шляхом змагання суб'єктів господарювання з метою здобуття ринкових (конкурентних) переваг над іншими суб'єктами господарювання.

У цілому слушно, на наше переконання, Л.І. Дідківська акцентує увагу на тому, що завдання держави полягає не просто в створенні умов для самої конкуренції, а в забезпеченні якості конкурентних відносин [4, с. 23] (ми вважаємо, що їх ефективності). Досить новаторську позицію щодо визначення ролі держави в сучасній економічній системі підтримує Г.М. Пилипенко. Він стверджує, що держава є координаційним інститутом щодо ринку, та розглядає її як систему, яка свідомо керує останнім, якій притаманні характерні спонтанні процеси [15, с. 50].

Частково поділяючи такі погляди, вважаємо, що варто акцентувати увагу на відносинах не координації, а взаємодії як форми координаційної діяльності між державою та ринком. За цих обставин держава виступатиме не організатором, а ініціатором взаємодії. Предметом взаємодії під час координаційної діяльності між державою й ринком має стати налагодження соціальних партнерських відносин у цілому та впорядкування відносин у сфері конкуренції зокрема.

Як слушно зауважили О.Л. Копиленко й О.М. Клименко, основними елементами системи інструментів і засобів правового регулювання економічних відносин та функціонування ефективних

адміністративних механізмів їх упровадження є заходи щодо стимулювання й захисту економічної конкуренції, що забезпечуються формами державного регулювання відносин у сфері економіки [7, с. 2]. Звісно, відсутність дієвої конкуренції зменшує стимули до впровадження новинок і вдосконалень, сприяє ослабленню мотивації до досягнення конкурентних переваг за рахунок власних внутрішніх джерел. Однак вважаємо, що використання категорії «стимулювання» до такого економічного явища, як конкуренція, не розкриває повною мірою роль держави в національному суспільстві, орієнтованому на утвердження суспільного господарського порядку в економічній системі.

Термін «стимул» (від латинського *stimulus* – стрекало, батіг, пуга) означає спонукання до дії, спонукальну причину. У загальному вигляді стимулювання – це процес використання конкретних стимулів на користь людині й організації, процес зовнішнього впливу на людину для спонукання її до конкретних дій або процес, спрямований на усвідомлене пробудження в неї певних мотивів і цілеспрямованих дій. З огляду на те, що згідно зі ст.1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» змагання між суб'єктами господарювання обумовлює зміст конкуренції як економічного явища та характеризує діяльну сторону конкуренції, варто вести мову про стимулювання розвитку саме конкурентних відносин. Тому вважаємо, що стимулювання розвитку конкуренції, як і обмеження й санкції, можна розглядати як засоби державного регулювання економіки.

Беручи на себе обов'язок щодо гарантування захисту конкуренції, держава виконує не лише охоронну, а й компенсаційну функцію з метою заповнення прогалин конкуренції шляхом формулювання правил добросовісної ринкової поведінки. Однак сьогодні потрібно відходити від розуміння ролі держави як гаранта чи компенсатора недоліків ринку. Нині державне регулювання у сфері конкуренції повинне спрямовуватися на її підтримку й захист, у тому числі засобами стимулювання розвитку конкурентного середовища.

Таким чином, для позначення ролі держави під час регулювання відносин у сфері конкуренції та з огляду на поєднання в ринковій системі стихійного й цілеспрямованого державного регулювання вважаємо за доцільне використовувати термін «державна підтримка та захист у сфері конкуренції» як систему організаційно-правових заходів регулювання поведінки учасників відносин у сфері конкуренції, пов'язаних як зі створенням умов ефективного функціонування ринку в цілому, так і з доповненням чи коректуванням дій ринкових регуляторів.

Поняття «державна підтримка у сфері конкуренції» стосується позитивного регулювання конкуренції в Україні, яке забезпечується шляхом формування й реалізації ефективної конкурентної політики, встановлення нормативно-правових приписів рекомендаційного, узгоджувального, уповноважуючого, заборонного характеру, спрямованих на створення умов для розвитку конкуренції та безпосереднє регулювання відносин у сфері конкуренції, гармонізації конкурентного законодавства з міжнародними стандартами, взаємодії органів Антимонопольного комітету України з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, із засобами масової інформації, з об'єднаннями підприємців та іншими державними чи громадськими інституціями, шляхом пропаганди позитивних наслідків конкуренції для суспільства в цілому. Державна підтримка у сфері конкуренції передбачає формування ефективного правового забезпечення та стимулювання добросовісної ринкової поведінки на основі збалансування свободи конкуренції з ринковою владою з метою охорони конкурентного середовища в цілому й захисту економічно слабкого учасника ринку зокрема.

Поняття «захист у сфері конкуренції» охоплює комплекс правових заходів щодо запобігання, виявлення й припинення порушень конкурентного законодавства, захист прав та охоронюваних законом інтересів учасників ринкової змагальності, що можуть виникати внаслідок порушення правил конкуренції, реалізацію заходів відповідальності за порушення конкурентного законодавства, а також забезпечення попереднього контролю за формуванням структури ринку (концентрацією). При цьому головним об'єктом правового захисту у сфері конкуренції має стати суспільний інтерес – функціонування ефективної конкуренції на товарних ринках України.

Вважаємо, що межі державно-правового втручання у сферу конкуренції повинні визначатися обов'язками, які бере на себе держава у сфері конкуренції, – підтримкою та її захистом. Саме в такий спосіб держава бере на себе відповідальність за стан забезпечення ефективного функціонування економіки країни на основі розвитку конкурентних відносин, за впровадження добросовісних засад у конкуренції (добросовісної конкуренції). Водночас право бути учасником добросовісної конкуренції є засобом її державної підтримки й захисту.

Як суспільна цінність державна підтримка та захист у сфері конкуренції є не лише критерієм визначення меж державно-правового втручання, а й алгоритмом забезпечення потреб людини та організацій у якісному вітчизняному продукті. Водночас рівень такого втручання повинен визначатися цілями державного регулювання у сфері конкуренції: соціальними (забезпечення

соціальних програм), економічними (зростання економіки й набуття відповідних економічних показників), правовими (забезпечення адекватної правової форми економічних змістовних відносин).

Насамкінець зазначимо, що закони ринкового механізму створюють об'єктивну межу для втручання держави в економіку в цілому. Саме державне регулювання економіки слід розуміти як втручання не в ринковий механізм, а в передумови й побічні наслідки його функціонування. Впливаючи на це середовище, вона спрямовує розвиток економіки відповідно до визначених цілей і пріоритетів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Геєць В. Конкуренція в бізнесі і конкуренція в політиці / В. Геєць // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2007. – № 2 (25). – С. 2-5.
2. Грибанов В.В. Становление и развитие концепции социального рыночного хозяйства как теоретической основы современного социального государства [Электронный ресурс] / В.В. Грибанов // Корпоративное управление и инновационное развитие экономики Севера. Вестник Научно-исследовательского центра корпоративного права, управления и венчурного инвестирования Сыктывкарского государственного университета. Электронный научный журнал. – 2013 – № 2. – С. 1-10. – Режим доступа : www.vestnik-ku.ru.
3. Джоббер Д. Принципы и практика маркетинга / Д. Джоббер ; перевод с англ. под ред. В.М. Неумоина – [2-е изд.]. – М. ; СПб ; К. : Вильямс, 2000. – 679 с.
4. Дідківська Л. Теоретико-методологічні засади вдосконалення конкурентної політики держави / Л. Дідківська // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2007. – № 2 (25). – С. 22-27.
5. Зміни, що вносяться до переліків, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. № 1719 та від 27 серпня 2010 р. № 787. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17 березня 2011 р. № 267 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd>.
6. Концепція загальнодержавної програми розвитку конкуренції на 2014 – 2024 роки [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 690-р від 19.09.2012 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/690-2012-%D1%80>.
7. Копиленко О. Проблеми розвитку конкурентного законодавства України / О. Копиленко, О. Клименко // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2008. – №2 (29). – С. 2-5.
8. Крупчан О.Д. Приватноправові та публічно-правові засади регулювання підприємницьких відносин [Електронний ресурс] / О.Д. Крупчан – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppip/2013_12/krup%20vst.pdf.
9. Лагутін В. Теоретичні проблеми управління в сфері економічної конкуренції / В. Лагутін // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2012. – № 1. – С. 18-22.
10. Лазур П.Ю. Исторична еволюція феномена підприємництва та його науково-економічні інтерпретації / П.Ю. Лазур // Науковий вісник УкрДІТУ. – 2006. – Вип. 16.6. – С. 285-292.
11. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / кол. авт. : Г.Л. Знаменський, В.В. Хахулін, В.С. Щербина та ін. ; за заг. ред. В.К. Мамотова. – К., Юрінком Інтер, 2004. – 688 с.
12. Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності: Наказ Держспоживстандарту України від 11.10.2010 № 457 (ДК 009:2010). Із змінами і доповненнями, внесеними наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 29 листопада 2010 року № 530 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва. – Режим доступу : <http://www.dkrp.gov.ua/info/842> (Чинний від 01.01.2012 р.).
13. Національний план дій на 2012 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»: Затверджений Указом Президента України від 12 березня 2012 року № 187/2012 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 22. – Ст. 825.
14. Портер М.Э. Конкуренция : уч. пособ. / Э. Майкл Портер ; пер. с англ. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2001. – 495 с.
15. Пилипенко Г.М. Характер взаємодії державної та ринкової координації / Г.М. Пилипенко // Економіка розвитку (Economics of Development). – 2013. – № 4 (68). – С. 47-51.

16. Прилуцький А.М. Ринок в системі категорій сучасної економічної теорії / А.М. Прилуцький // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2011. – Вип. 25. – С. 185-197.
17. Юдіцький О.Л. Правові засади економічної конкуренції як об'єкта державного регулювання [Електронний ресурс] / О.Л. Юдіцький. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10yolodr.pdf>.
18. Шульга Ж.О. Проблеми соціально орієнтованої ринкової економіки : теоретико-методологічний аспект / Ж.О. Шульга // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2009. – №2. – С. 47-51.

REFERENCES

1. Geets, V. (2007), "Competition in business and competition in politics", *Konkurentsiya. Visnik Antimonopolnoho komitetu Ukrayini*, no. 2 (25), pp. 2-5.
2. Griбанov, V.V. (2013), "Formation and development of the concept of social market economy as a theoretical foundation of modern welfare state", *Corporate management and innovative development of economy of North. Announcer of the Research center of corporate right, management and venture investing of the Syktyvkarskogo state university. Electronic scientific magazine*, no. 2, pp. 1-10, available at : www.vestnik-ku.ru.
3. Dzhobber, D. (2000), *Printsipy i praktika marketinha [Principles and practice of marketing]*, Translated by Neumoin, V.M., Moscow, Saint Petersburg, Russia ; Kyiv, Ukraine.
4. Didkivska, L. (2007), "Theoretical and methodological principles of improving competition policy of the state", *Konkurentsiya. Visnik Antimonopolnoho komitetu Ukrayini*, no. 2 (25), pp. 22-27.
5. "Amendments introduced to the lists approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of December 13, 2006 № 1719 and August 27, 2010 № 787" approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 17, 2011 № 267, available at : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd>.
6. "Concept of the National Program of competition in the years 2014-2024" : Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 690-p of 19.09.2012, available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/690-2012-%D1%80>.
7. Kopylenko, O. and Klymenko, O. (2008), "Problems of development of competition legislation of Ukraine", *Konkurentsiya. Visnik Antimonopolnoho komitetu Ukrayini*, no. 2 (29), pp. 2-5.
8. Krupchan, O.D. "Private law and public law frameworks governing business relationships", available at : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppip/2013_12/krup%20vst.pdf.
9. Lahutin, V. (2012), "Theoretical problems of administration in the area of economic competition", *Konkurentsiya. Visnik Antimonopolnoho komitetu Ukrayini*, no. 1, pp. 18-22.
10. Lazur, P.Yu. (2006), "Historical evolution of the phenomenon of entrepreneurship and its scientific and economic interpretation", *Naukoviy visnik UkrDLTU*, Iss. 16.6, pp. 285-292.
11. Znamenskiy, G.L., Khakhulin, V.V., Shcherbina, V.S. et al. (2004), *Naukovo-praktichniy komentar Hospodarskoho kodeksu Ukrayini [Scientific and practical commentary on the Commercial Code of Ukraine]*, Yurinkom Inter, Kyiv, Ukraine.
12. "National Classifier of Ukraine. Classification of types of economic activity : Order of the State Committee of Ukraine for Technical Regulation and Consumer Policy of 11.10.2010 № 457 (DC 009 : 2010). With changes and additions as of November 29, 2010 № 530 "Official website of the State Service of Ukraine for Regulatory Policy and Entrepreneurship Development, available at : <http://www.dkrp.gov.ua/info/842>
13. "Національний план дій на 2012 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»" : Затверджений Указом Президента України від 12 березня 2012 року № 187/2012
14. "National Action Plan for 2012 to implement the Program of economic reforms for 2010-2014 "Prosperous Society, Competitive Economy, Effective State", approved by the Decree of the President of Ukraine on March 12, 2012 № 187/2012, *Ofitsiyiny visnik Ukrayini*, 2012, no. 22, art. 825.
15. Porter, Michael E. (2001), *Konkurentsiya : uch. posob. [Competition : teaching aid]*, Translated by Zablotskiy, Ya.V., Izdatelskiy dom «Vilyams», Moscow, Russia.

16. Pylypenko, H.M. (2013), "The nature of interaction of state and market coordination", *Ekonomika rozvytku* [Economics of Development], no. 4 (68), pp. 47-51.
17. Prylutskiy, A.M. (2011), "Market in the system of categories of modern economic theory", *Teoretychni ta prykladni pytannya ekonomiki*, Iss. 25, pp. 185-197.
18. Yuditskiy, O.L. "Legal basis of economic competition as an object of state regulation", available at : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10yolodr.pdf>.
19. Shulha, Zh.O. (2009), "Problems of socially oriented market economy: theoretical and methodological aspects", *Visnik Berdyanskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, no. 2, pp. 47-51.

УДК 342.734: 331.526.3 (477+4)

ГАРАНТІЇ, ОБМЕЖЕННЯ ТА ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРАЦЮ НА УМОВАХ СУМІСНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Яцкевич І.І., здобувач

*Інститут права ім. І. Малиновського Національного університету «Острозька академія»,
вул. Семінарська, 2, м. Острог, Рівненська обл., Україна
ivan-y@ukr.net*

У статті проведено порівняльний аналіз правового регулювання, практики й досвіду реалізації особою права на працю через укладення трудового договору на умовах сумісництва. Визначено перспективи вдосконалення правового регулювання юридичних гарантій реалізації права на працю через укладення трудового договору з кількома роботодавцями в аспекті нової кодифікації трудового права України та виконання положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Визначено переваги, недоліки та причини сумісництва.

Ключові слова: юридичні гарантії права на працю, сумісництво, реформування трудового законодавства.

ГАРАНТИИ, ОГРАНИЧЕНИЯ И ПРАКТИКА РЕАЛИЗАЦИИ ПРАВА НА ТРУД НА УСЛОВИЯХ СОВМЕСТИТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ И ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ

Яцкевич И.И.

*Інститут права ім. І. Малиновського Національного університету «Острозька академія»,
ул. Семінарська, 2, м. Острог, Рівненська обл., Україна
ivan-y@ukr.net*

В статье произведен сравнительный анализ правового регулирования, практики и опыта реализации лицом права на труд посредством заключения трудового договора на условиях совместительства. Определены перспективы усовершенствования правового регулирования юридических гарантий реализации права на труд посредством заключения трудовых договоров с несколькими работодателями в аспекте новой кодификации трудового права Украины, а также исполнения положений Соглашения об ассоциации между Украиной и Европейским Союзом. Определены преимущества, недостатки и причины совместительства.

Ключевые слова: юридические гарантии права на труд, совместительство, реформирование трудового законодательства.

GUARANTEES, RESTRICTIONS AND PRACTICE OF RIGHT TO WORK REALIZATION AS SECOND JOB IN UKRAINE AND EUROPEAN UNION

Iatskevych I.I.

*I. Malynovskyi Institute of law, the national university of Ostroh academy,
str. Seminarska, 2, Ostroh, Rivne region, Ukraine
ivan-y@ukr.net*

The publication contains comparative analysis of legal regulation, practice and experience of realization person's right to work via concluding employment contract for work as second job. The prospective of improving of legal regulation for legal guarantees of right to work realization via concluding employment contract with several employers in the view of new codification of Labor Law of Ukraine, as well as fulfilling of Association Agreement between Ukraine and EU provisions, is presented. The advantages and disadvantages, as well as reasons for multiple jobholding are defined.